

Odprto pismo

blagorodnemu gospodu dr. Andreju Ferjančiču, ces. kr. državnega
pravdnika namestniku in državnemu poslancu,

na

Dunaji.

Gudi jaz, moj gospod poslanec, nastopam pot
javnosti, da razmotrivam one zadeve, o katerih ste Vi
obširno govorili v 305. seji X. sesije visoke zbornice
državnih poslancev, zlorabeč v neopravičeni meri svo-
bodo govora pod varstvom Vam postavno zajamčene
imunitete.

Ne morem dopuščati, da bi se javnost od Vas
na tak način motila in ne bi mogel opustiti se baviti
z Vašimi izvodi, ako tudi ne bi bila moja oseba pred-
met nezasuženih napadov. Jaz nočem, kakor Vi, svojih
razprav porabiti k osebnemu napadu, marveč bodem
dogodjaje razjasnil tako, kakor jih lahko dokažem iz
aktov in po pričah.

Predno preidem na podrobnosti onega dela Va-
šega govora, moram pa vendar javnosti razjasniti povod,
iz katerega ste Vi na tak nečuvan način pokazali Vašo
mržnjo in sovraštvo do mene.

Spominjam se onega dneva pred blizo tremi leti,
ko ste prišli, gospod poslanec, iz Ljubljane v Postoj-
jino k meni priporočati se povodom Vaše kandidature
— med tem, ko ste me le nekoliko ur popreje krivo
ovadili pri mojih predstojnikih. Vam boče gotovo
znano, gospod poslanec, da sem Vas takrat, razžaljen po
Vaši dvojezičnosti, prav ob kratkem odpravil. Umevno
mi je, da je od tedaj Vaša najgorkeja želja, pojaviti mi
Vaše pristne nazore, temveč, ker se je takrat Vam nepo-
trebno zdelo, poiskati si drugje zadoščenja.

Sedaj preidem k stvari:

1.) Istina je, da sem bil kaznovan pred več nego
dvema leti zaradi razžaljenja časti v globo 20 goldi-
narjev. Uzrok je bil, ker sem v družbi peterih gospodov
— eden dotičnih me je pismeno pri Vas ovadil — v
razburjenosti govora označil nekatere osebe, znane kot

politične hujskače, z naslovom „falotje“ in ker sem
dejal, da dotični uganjajo „rusko politiko“.

Čudim se pa, da Vi, gospod poslanec, komur kot
namestniku državnega pravdnika vsaj morajo znana
biti določila kazenskega zakona, me skušate znižavati
v javnem mnenji očitaje mi že davno prestano kaznen
z dodajo izmišljenih okoliščin, dasiravno taka
kazen ne omadežuje dobro ime kaznovanega v nobeni
državi celega sveta in se lahko pripeti tak slučaj v
enakih razmerah vsakemu družemu avstrijsko misle-
čemu možu.

2.) Istina je, da se Postojinska jama upravlja
na podlagi pravil (statuta); istina je pa tudi, da je v
teh pravilih mnogo protislovij in da se dajo ta pra-
vila v marsičem različno tolmačiti.

Računi so se pod mojim upraviteljstvom — na-
sprotno temu, kar izvolite Vi gospod poslanec trditi
— vsako leto predložili c. kr. deželni vladi na enak
način in enakim potom, kakor preje skozi 35 let.
C. kr. davkarija, katera hrani jamski zaklad ter spre-
jema vse dohodke brez sodelovanja okrajnega glavarja,
sestavlja račune, kateri se predložé vsako leto pótom
jamske komisije. Jamski komisiji praviloma ne pripada
račune pregledavati, nego ti se pregledujejo po račun-
skem oddelku c. kr. deželne vlade, med tem ko se
jamska blagajnica nadgleduje po onih organih c. kr.
finančnih oblasti, kateri nadzorujejo tudi državne bla-
gajnice.

Ni istina, da uže več let nisem sklical nobene
seje; jaz sem sedaj tri leta v Postojini in sem vsako
leto večkrat pozval jamsko komisijo k sejam; sicer je
pa po pravilih pripuščeno moji razsodnosti, kdaj
in kolikokrat je sklicavati seje jamske komisije, kakor

je tudi po pravilih meni pripuščeno, „z ozirom na pravice jamske komisije vse potrebno ukreniti, kar zahteva skrbna in poštena uprava in kar se mi v prospeh zaklada potrebno zdi“.

Istina je, da je en član komisije, kateri je tudi deželni poslanec, podpisal sejni zapisnik še le eno leto po seji. A njegovega podpisa nisem rabil morda v potrdilo zapisnika, nego samo v dokaz, da je napominan član komisije nekemu sklepu izrečno pritrdil, katerega je hotel pozneje označiti kot izvor moje svojevoljnosti. Ker se dotični gospod ni mogel nad menoj drugače znositi, pristavil je zapisniku opazko, da se mu je tisti še le čez leto dni predložil v podpis. Dotični zapisnik pa je bil sestavljen uže na dan seje, samo, da ni bil omenjeni dan podpisan od vseh članov komisije — kar je sicer običajno — nego samo od treh.

Istina je, da so blizu pred dvema leti obiskali odlični gostje inostranski Postojnsko jamo. Res pa ni, da sem jaz šel v Trst — kakor Vi trdite, gospod poslanec — osebno jih povabit ali pa, da se je zgodilo povabilo na moj nasvèt.

Istina pa je, da sem bil od visoke strani pismeno povprašan, bi li bil obisk napominanih odličnih gostov upraviteljstvu Postojnske jame ljub, na kar sem pismeno odgovoril, da se bode upraviteljstvo jame jako čislano čutilo, sprejeti odlične goste. Nobeden uljuden gospodar ne bi drugače ravnal, niti ravnati mogel. — Odlični gostje so došli, ter so bili sprejeti častno, tako, kakor je bilo njihovem visokem dostojanstvu spodobno. Upraviteljstvo jame čuti se posebno odlikovano, da more ta obisk vpisati v častno kroniko jame.

Istina je, da sem naročil pri lastniku hotela „Adelsbergerhof“ zajutrak (lunch) za visoke goste, a ne v svojem imenu ali — kakor Vi pripovedujete — v imenu jamskega zavoda, nego na telegrafično naročilo iz Trsta. Ni istina, da me je ona odlična družba smatrala pogostiteljem in da se je čudila moji gostoljubnosti. Istina pa je, da je visoka gospoda povabila mene kot gosta k zajutрку. Istina je, da se je zahteval račun po naročniku — ne po meni — in da se je poravnava tega računa odklonila le zaradi tega, ker je bil nezaslišano visok. Tako je na priliko lastnik hotela zahteval za štiri navadne dvoup्रेžne vozove, katere je rabila visoka gospoda 40 minut — sto in šestnajst goldinarjev; med tem, ko je dal gospodarju ene dvoupреge le tri goldinarje. Za porabo ene sobe v hotelu — kjer so si dve visokih dam po obisku jame v malih minutah svojo obleko zavravnale — postavil je lastnik hotela v račun šestnajst goldinarjev; dodati pa še moram, da skoro ni bilo treba povodom tega obiska v celim hotelu stola iz mesta premakniti. Na podoben način bil je sestavljen ves račun in naprošen sem bil vplivati na znižanje taistega. Samo tako sem pri-

šel v položaj baviti se z računom hotela „Adelsbergerhof“. Več o zgodovini tega računa ne objavim, prepoveduje mi to diskrecija in pravila mednarodne uljudnosti, katere Vi, gospod poslanec, v visoki zbornici puščate brez pomisleka v nemar.

Le to naj še pristavim, gospod poslanec, da upraviteljstvo Postojnske jame ni moja službena dolžnost in da je služba pri jami glasom izrečnih določil v pravilih le častna služba. Za ves trud in odgovornost, za različne stroške, v primeri k mojem premoženju ne male, ki so v zvezi s to častno službo, pa ne dobim niti stalne plače, niti najmanjše nagrade in gotovo ni v celi Avstriji niti enega c. kr. uradnika, kateri bi moral pri enakih razmerah enako težko in trudapolno postransko službo opravljati.

Istina je, gospod poslanec, da sem pisal od Vas prečitan list lastniku hotela „Adelsbergerhof“ — a jaz ne umaknem niti besedice. Pa še drugo pismo sem pisal temu gospodu, o katerem kakor je videti, nimate vednosti. Izvolite vendar, gospod poslanec, preskrbeti si še ta drugi list in morda bodele imeli priliko se še drugokrat šopiriti z mojimi listi v visoki zbornici. Prosim pa Vas, gospod poslanec, vzeti na znanje, da Postojnska jama ni javno dobro, nego kronino dobro (doména), katera je v varstvu, ter se razkazuje in sme razkazovati, komur in kadar se hoče.

Ako misli kak hotelier — bodi-si tudi, kakor ga imenujete Vi gospod poslanec, prebrisan Francoz ali Švicar — da je ta biser samo za to, da on kuje iz njegovega obstanka svoj dobiček, ako on z nečuvanimi računi ovira obisk Postojnske jame in skuša ves trud upraviteljstva jame za povzdigo prometa tujcev uničiti, tedaj mora tudi upraviteljstvo jame misliti na sredstva, kako bi se tak hotelier, ki toliko škoduje koristu jame in Postojnskega trga, spravil v red in — če je potrebno tudi s tacimi sredstvi, kakor so označena v mojem pismu. Nikako pravo in nikak zakon jih ne prepoveduje.

Izljubilo se je Vam trditi, gospod poslanec — po računu Vašega ljubljenca iz Švice — da bi Postojnsko jamo pohodilo na leto 30.000 do 40.000 oseb, ako bi ta gospod imel čez njo oblast, med tem ko je sedaj število obiskovalcev samo 3000—4000. Poizvedite torej, da je v jami tudi sedaj samo na binkoštni ponedeljek nad 4000 obiskovalcev, tekom leta pa jo pohodi gotovo enako število tujcev. Kako namerava lastnik hotela „Adelsbergerhof“ 40.000 obiskovalcev zvabiti, je pač njegova tajnost, a prebrisan Švicar — kakor ga Vi nazivate — o njenem uspehu gotovo nij prepričan, kajti ponudil je upraviteljstvu jame samo 2500 gold. najemščine.

Dokažem pa lahko, da kljubu ovir od strani lastnika „Adelsbergerhof“ nij imela Postojnska jama, od kar obstoji, nikoli toliko obiskovalcev, nego v zadnjih dveh letih, odkar sem jaz njen upravitelj. Leto 1886 ob času kolere odračunam. Iz tega naj se sklepa, je-li istinito upraviteljstvo v tako nepravih rokah, kakor trdite Vi, gospod poslanec! Nij res tudi, kakor trdite gospod poslanec, da delam neopravičene izjeme pri obstoječih jamskih tarifah in da dovoljujem samovoljno znižane ustopnine in priboljške.

Načelniku jamske komisije je glasom nekega sejnega sklepa enkrat za vselej dana oblast, v posameznih slučajih dovoljevati proste ali znižane ustopnice; pri obiskih v veliki množini pa se določuje znižana pristojbina — ako se za to prosi — vselej v sporazumu s članovi jamske komisije. Da ta pristojbina nij vsakokrat enaka, je samo ob sebi umevno, kajti znižanje se vedno le dovoli z ozirom na število obiskovalcev in zaželeno razsvitlavo, katera je vdoljena v 6 razredih.

3.) Istina je, da je bil nekdo iz mojega okraja v preiskavi in sicer zaradi hudodelstva oskrumbe; istina, da je bila ravno ta oseba tudi tožitelj proti meni zaradi razžaljenja časti in dalje je tudi istina, da je ta mož, gospod poslanec, Vaš intimni prijatelj in ravno oni, kateri je moj pogovor v družbi peterih gospodov Vam ovađil; a istina je pa tudi, da je ta mož javni činovnik, okrajni ranocelnik, ter v tej lastnosti podređen disciplinarni oblasti c. kr. deželne vlade.

Ker je bil ta mož od redarstva — brez mojega sodelovanja — naznanjen pristojni sodnji zaradi hudodelstva in ker se mora vsacega javnega činovnika, kateri je zaradi tako težkega hudodelstva pravomočno v preiskavi, od njegove službe začasno odstraniti, bila je moja uradna dolžnost poprašati pri sodnji po stanji preiskave, na kar sem dobil tak odgovor, kakoršen je bil po takratnem položaji sploh mogoč. Zanimivo pa bi bilo poizvedeti, na kak način ste si Vi, gospod poslanec pridobili tako natančno vednost o teh aktih in morda bode prilika preiskavati, v kaki razmeri ste bili Vi kot državnega pravdnika namestnik k tej zadevi.

Kratek poduk, gospod poslanec, hočem Vam pa uže sedaj podati.

Cesarski uradniki ne smejo namreč tudi pod varstvom imunitete državnega poslanca prelomiti prisežene dolžnosti vedno in strogo varovati uradno tajnost — in nikdar nimajo in nemorejo imeti pravice, prinašati zadeve v javnost, katere so jim iz uradnih aktov ali iz njihove službe znane; gotovo pa tudi ne na tak način, s katerim se oškoduje veljava urada ali uradne organa.

4.) Nij istina, da je nastalo različno mnenje med menoj in nekim deželnim poslancem gledé razdelitve ali vporabe nekaterih ustanov. V tej zadevi različno

mnenje niti nastati nij moglo, ker ustanovno pismo predpisuje natančno, kako je razdeliti obresti med opravljene.

Slučaj je sledeč: Povodom štiridesetletnice vladanja Njihovega c. in kr. Apostolskega Veličanstva napravila se je na podlagi sklepa velikega dela duhovenstva in županov tega okraja ustanova za uboge sirote vojakov; ta ustanova bi se imela pokriti s prostovoljnimi doneski. Računalo se je, ako dá vsak posestnik v okraji 20 kr., vštevši večje svote, katere bi podarili znani dobrotniki v blagi namen, da bode nastala ustanova, ki bode okraju v čast, revnim sirotam v vojni padlih vojakov pa v blagoslov. V ta odsek voljen sem bil tudi jaz, vsled česar sem se te zadeve tem topleje poprijel.

Deželni poslanec notranjskih trgov in deželni poslanec kmečkih občin Postojnskih in Logaških pričela sta proti tej ustanovi agitovati in zlobno trditi, okrajni glavar pobira samovoljno nove davke, ter naj se ničesar ne daruje za to ustanovo, ki je okraju preje škodljiva, nego koristna.

Povodom razdelitve ustanovnih obresti v znesku nad 7000 gld. med blizo 600 gospodarjev Hrenoviške fare, razložil sem v družbi drugega člana dotičnega odseka namene ustanove, opozoril sem na srečen dogodek, kateri je zastopnike okraja napotil napraviti ustanovo, iz katere se dokaže domoljubno mišljenje in velika dobrota za cel okraj. Opozoril sem navzoče na korist, katero ravno uživajo iz dobrodelne ustanove, ter sem jih povabil, naj priskočijo z malim doneskom k namestnemu podjetji. Deželni poslanec Hinko Kavčič pa je neposredno potem poprijel besedo in zbranim prigovarjal, naj za ustanovo ničesar ne dadó; poskušal je staviti me na laž in hotel meni nasproti kazati svojo veljavo kot deželni poslanec, dasiravno je prišel samo v to svrho, da sprejme kot gospodar v Hrenoviški fari svoj delež 10 gold. 42½ kr. Postopanje imenovanega poslanca bilo je tako nelepó, nedomoljubno in nelojalno, da sem mu moral dati odgovor. Ker je bilo zbirališče na prostem in ker sem govoril do več nego 600 oseb, je umevno, da nisem govoril tihoma. S tem pa je bil tudi razgovor tisti dan končan.

Ako Vi, gospod poslanec, trdite, da sem se nameraval z deželnim poslancem Kavčičem spoprijeti, je to prav Vaša in gotova ne dobrohotna znajdba.

Nekoliko dni po onem dogodku z deželnim poslancem Kavčičem bilo je v „Slovenskem Narodu“, po njegovih nazorih zadostno znanemu, odprto pismo, s katerim me je imenovani poslanec razžalil v moji službeni lastnosti. Primoran sem bil omenjenega tožiti in nastopil sem primerno pot, da bi se tožba iz uradnih razlogov napérila. C. kr. državno pravdníštvo je to tudi storilo, a po preteku petih mesecev je od zatožbe odstopilo. Ni torej istina, kakor trdite, gospod poslanec,

da je bila tožba odklonjena; a za ta slučaj, da je državno pravdnštvo od zatožbe odstopilo, vendar ne morem biti jaz odgovoren.

Pri tej priliki ne morem zamolčati, da se je ustanova, kljub hudim protigigitacijam obeh napominanih poslancev, Vaših prijateljev, gospod poslanec, vendar utemeljila in da znaša glavnica 5000 gld., za naše razmere velika svota.

Mislím, da sem podrobno dokazal, kakih velikanških zavijač ste se v Vašem govoru posluževali in

V POSTOJINI, dné 15. marca 1889

kako malo ste imeli povoda mene sumničiti. Bodite tudi še nadalje pod varstvom poslančeve imunitete v parlamentu kot uradnik tožitelj uradnikov in nabirajte si dvomljivih lavorik. Ne ozirajte se na Vaše ovadbe in Vaša žuganja spolnjeval bodem vedno, kakor do sedaj svoje uradniške dolžnosti ter bodem skušal vedno zavzímati popolnoma mesto, katero so mi moji predstojniki nakazali ali mi bodo v bodočnosti podelili.

In s tem Vas, gospod poslanec, lepo pozdravljam.

Friderik vitez Schwarz,

c. kr. okrajni glavar.

